

דף מ.

עין משפט א.

ח"מ סימן קמו פ"ה ה
ע"י לעיל דף ט: עין משפט א

עין משפט ב.

ח"מ סימן רה פ"ה א

א. אנסוהו עד שמכר ב וקיבל דמי המקח אפי' תלוהו עד שמכר ממכרו מכר בין במטלטלין בין בקרקע שמפני אונסו גמר והקנה, אפי' שלא לקח הדמים בפני העדים ל.

ו"א דבעינן שראו העדים לקיחת הדמים אבל ע"פ הודאתו לכד לא מהני. ו"א דוקא שנתן לו מעות אבל נתן לו שטר מ עליו אינו קונה, ו"ח.

ב. רמב"ם פ"י ממכירה הלכה א' מכתרא מ"ח ע"ב דתליוהו וזבין. ואפי' אמר בפירוש מתוך האונס שנתרצה למכור לו מרצון נפשו מ"מ רק אם לקח דמים אפי' מקצתם אמרינן דאגב אונסיה גמר ומקני כל שלא מסר מודעה תחלה. ובטור כתב דאפי' לקח המעות והשליכם לכיסו שיש גילוי דעת דבעל כורחו קיבלם אפי' ממכרו ממכר. סמ"ע ס"ק א'.

ובביאורים ס"ק א' כתב דבין אונס הגוף או אונס ממון אפי' לא אמר רוצה אני המקח קיים, כיון שיש אומדנא דמוכח שמחמת שנפטר מאונסו ומקבל זוזי גמר ומקנה. אבל חמסן שחטף החפץ ונתן דמים ולא אנסו באונס אחר דליכא אומדנא דמוכח אין המקח קיים עד שיאמר רוצה אני, ואם אמר רוצה אני אפי' מודעה לא מהני לבטל המקח, שהרי לא אנסו בשום אונס ובודאי נתרצה באמירתו "רוצה אני" ובגט מעושה ע"פ דין אף שזה דומה למכירה בעינן שיאמר "רוצה אני" דוקא משום שבעינן ריצוי בלב.

ג. דמספיק הודאתו בפני עדים שקיבל המעות ואח"כ אינו נאמן לומר מפני אונסו דאם כן היה לו למסור מודעה, אבל החולקים שהביא הרמ"א ס"ל כיון שיודעין שנאנס במכירה מסתמא נאנס גם בהודאתו. סמ"ע ס"ק ד'.

ד. היינו שזקף דמי המקח במלוה ונתן שט"ח על הדמים. סמ"ע ס"ק ה', אבל הש"ך בס"ק ב' פירש היינו שטר קנין ואפי' לא זקף עליו במלוה רק בע"פ ג"כ קנה לדעת החולקים. ועיין בביאורים ס"ק ב' שתלה מחלוקתם אי בזקיפת מלוה המקח קיים, ה"ה שהודאת קבלת הדמים מהני לגוף הקנין ע"ש.

ובנתן לו שטר עם אחריות, כתב בנתיבות ס"ק ד' דזה תליא במחלוקת הסמ"ע והט"ז בסעיף ג' לסמ"ע בס"ק י' שם מהני ולט"ז לא מהני עד שיודע שכתבת האחריות היתה שלא באונס.

א. **ב.** מסר מודעה ^א לפני שימכור, ואמר לשני עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלונית לפלוני מפני אונס, הרי המכר בטל. ואפי' החזיק ^ב הלוקח בזה כמה שנים מוציאים אותה מידו ומחזיר הדמים ^ג. אבל צריכים העדים לדעת שהוא מוכר מפני האונס ^ד ושהוא אונס ודאי ולא שיסמכו על פיו, וע"כ כל מודעה שאין כתוב בה אנו העדים ידענו ^ה

ג. ב"ב מ' ע"ב, ופירוש מודעה לשון ידיעה שמודיע לעדים או פירוש אחר מודעה לשון יסורים, כמו ויודע בהם אנשי סוכות (שופטים ח'-ט"ז), דהיינו שמוסר יסוריו לעדים, ובמתנה אף שא"צ אונס מ"מ שם המודעה ג"כ עליו. סמ"ע ס"ק ו'.

ומודעה עיקרה ג' דברים. א. שידעו העדים שמה ששואל ממנו הוא שלא כדין, ב. ששמעו מפיו שהיה מאיים עליו לאונסו, ג. שיש בידו כח לעשות. כ"כ המבי"ט בח"ג סי' קפ"א. וכתב הרי"ף בתשובה סי' ק' במי שהיה תפוס ביד השלטון וכדי להציל עצמו הוצרך למכור נכסיו ומסר מודעה על המכירה, אין כאן מודעה, שלא נתקנה מודעה אלא לגזלן ולאנס אבל לא לזה שגמלו טובה והמציא לו מעות לפדות עצמו מהשלטון.

ביקשו מהחתן בעת הנישואין לא להוציא את אשתו ממקומה ומן הדין לא היו יכולים לכופו על כך ונתרצה, ומסר מודעה שלא הודה אלא בשביל שלא יפסיד ההוצאה, אין כאן מודעה, דכל שלא הודה אלא בשביל שלא יפסיד ההוצאה אין כאן מודעה כיון שלא היה כאן אונס. שם מתשובת הרי"ף סי' קפ"ה.

ד. ואם בנה בו הלוקח והשביח, דינו כגזלן שהשביח. ש"ך ס"ק ג'.

ה. מיירי שהודה שלקח הדמים ולא היו עדים שלקחם אפי' מחזיר הדמים ע"פ הודאתו כיון שלא מסר מודעה רק על המכר אבל במסר מודעה גם על ההודאה א"צ להחזיר הדמים, כמבואר בסעיף י'. ולדעת הרמ"א לא מהני הודאה אפי' לא מסר מודעה. נתיבות ס"ק ז'.

ו. בפעמוני זהב הביא מקיצור התקנות שפשוט המנהג שכל מודעה שצריכים הכרת אונס צריך שתהיה ע"י אחד מבדי"ץ שהם ידעו מהות האונס אם הוא מספיק לבטל המקח, ובלי המלכת הבדי"ץ אינה מודעה, והיא כחרס בעלמא. וע"כ נראה שמסלק ומבטל המודעה אינו מועיל ג"כ רק לפני הרב התופס ישיבה ונכון הוא. אך סיים ממוהר"ר יעב"ץ דבמודעה הצריכה הכרת האונס שצריכה להיות ע"פ הבדי"ץ אם לא נעשה בפני הבדי"ץ בגלל שהשעה עוברת או שטעה הסופר ולא ידע שצריך לימלך בבדי"ץ לא פוסלים אותה אלא בודקים אם היא מושתתת על דברי האמת דנים עליה, ועוד העלה דאם היתה המודעה בשבועה אף בניגוד לתקנה שצריך שיהיה בפני הבדי"ץ מ"מ הוי מודעה.

ועיין בביאורים ס"ק ו' דכשמסר מודעה אף שלא ראו העדים האונס בשעת המכירה רק קודם המכירה, ויודעים שכח האנס לא נשתנה בשעת המכירה הוי מודעה.

ובמתנה כשלא מסר מודעה להרמב"ן ב"ב מ' ע"א בעינן שידעו העדים שהאונס היה בשעת המתנה, ולדעת המהרי"ק שהביא הב"י באבהע"ז סי' קל"ד לא בעינן רק שידעו שלא נשתנה כחו של האנס בשעת מתנה.

וכתב הש"ך בס"ק ד' דמי שהיה חייב לחבירו והמלוה מכר ללוה שדה ומסר המלוה מודעה שאינו מוכר לו רק כדי שיהיה יכול למשכנו צ"ע אי מהני מסירת מודעה לבטל המכר, שאפשר שמהני רק כדי שלא להפסיד חובו אבל המכר קיים.

ועוד שם דאם ישראל היה חייב לגוי חוב ברבית ובשעת ההלוואה היה בריצוי גמור, והגוי מכר חובו לישראל מחוייב ליתן הרבית לישראל.

ז. ממימרא דנהרדעי ב"ב מ' ע"ב.

שפלוני אנוס היה אינה מודעה.

עין משפט ג.

ח"מ סימן לט סעיף ב.ז

ג. המלוה את חבירו בעדים, אין כותבין שטר ונותנים למלוה, שלא יעשו מלוה ע"פ כמלוה בשטר, עד ^ק שיאמר להם הלוח כתבו שטר וחתמו ותנו לו. וכל זה בלא קנו מידו אבל קנו מידו, כותבין ונותנין, שסתם קנין לכתובה עומד. ואפי' אחרי ^ר זמן מרובה כותבין, ^ש ואין חוששין שמא פרע, ואפי' ^ת מת הלוח קודם כתיבת השטר יכולים לכותבו אחר מותו, וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם השטר, כותבין להם.

ד. במחייב עצמו בעינן שיאמר כתבו וחתמו ותנו לו, אבל ^א במוחל דבר לחבירו או פטרו, א"צ לומר כתבו וחתמו ותנו לו.

ה. כל שלא קנו מידו, אפי' שהודה בפני ^ב שלושה, אם לא היו קבועים ^ג ולא שלחו לו, ואפי' קבצם והושיבם והודה בפניהם ואמר להם הוו דיינים, אם בא אח"כ התובע ואמר כתבו לי הודאתו ^ד אין כותבין,

^ק. וגם אחרי החתימה צריך לשאול אותו שוב אם לתת השטר ביד המלוה, כך דעת הרמב"ם בפ' י"א מהלכות מלוה ולוה ממסקנת הגמ' בכתובות כ"ה ע"א וצריך לאמלוכי ביה, והראב"ד שם השיגו דא"צ לאמלוכי ביה אח"כ.

^ר. וכותבין גם את זמן הקנין, או יכתבו שטר זה איחרנוהו וכתבנוהו, מב"ב קע"ב ע"א. ודעת הר"ן בשם הרמב"ן דאם עבר ל' יום אין כותבין, והעיקר כדעה ראשונה.

^ש. מכאן כתב הש"ך דמשמע דאין לטעון פרעתי נגד עדי קנין. אם לא שכתב זמן לפרעון ועבר אותו זמן.

^ת. כתב הסמ"ע דה"ה מתו שניהם.

^א. עיין בס"י פ"א סעיף כ"ט, והרמ"א כאן בסעיף ג' בסופו.

^ב. רמב"ם בפ"ו מהלכות טוען ונטען, וכמר בר רב אשי בסנהדרין כ"ט ע"ב.

^ג. היינו שלא היו קבועין, או לא שלחו לו, כ"כ בסמ"ע ס"ק י"ח. ועיין בש"ך.

ובספר פעמוני זהב כת' על דברי הסמ"ע דכוונת דבריו דבעינן תרתי, דהיינו קבועים ושלחו, ואם לא היו קבועים אפי' שלחו לא מהני, וכן אם היו קבועים ולא שלחו לא מהני. והכריח פירוש זה בסמ"ע, כיון שראה שטעו בפירוש דבריו ע"ש.

^ד. דוקא באופן זה שלא היה מעלה על דעתו שיכתבו לו, אבל אם שלחו עליו, או בב"ד קבוע, ודאי היה מעלה על דעתו שאולי כתבו לו, וע"כ כותבין ונותנין לו. כ"כ בסמ"ע.

ודוקא שהודה מעצמו, אבל אם הודה בשעת הדין ע"פ טענות ונתחייב ע"פ ב"ד, הרי הם דיינים, ויכולים לכתוב תמיד כשמודיעין ללוה, ומ"מ נאמן לומר פרעתי כל זמן שלא נכתב

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעטורים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

שמא יתן לו, ואח"כ יתבע אותו שוב בשטר. אבל אם היו ב"ד של ג' קבועין ובא התובע וקבל בפניהם, ושלחו שליח ובא הנתבע והודה בפניהם, אפי' שלא קנו מידו הרי ה' כותבין ונותנין לו הודאתו, אפי' לא אמר להם אתם עדי.

הו"מ סימן פא סעיף ה'.

י. האומר בפני שנים הריני מודה בפניכם שיש לפלוני אצלי מנה, ואמר הדבר דרך הודאה גמורה^י ולא דרך שיחה, אע"פ שלא אמר אתם עדי ואפי' שאין התובע עמו^ז הרי זו עדות גמורה ומשלם על פיהם^ח.

יב. הודה בפני עד אחד^ט, הרי זו הודאה בין ליטבע על פיו אם כפר בהודאתו, בין לפרוע אם הודה שהודה בפניו.

השטר. נתיבות ס"ק י"ד.

ה. והוא שיהיו ביה"ד מכירים את שניהם, כדי שלא יערימו שניהם לחייב איש אחר, והוא ממשנה בתרא קס"ז ע"א.

וכתב הסמ"ע כי שמא המלוה חייב לאיש אחר ומשנה שמו כדי להבריא חובו ממי שנתחייב לו. ועוד דלא ניחא לאיש שיצא קול שפלוני חייב לו אם אינו אמת, וע"כ דוקא שבאו שניהם לבי"ד או בפני העדים, אבל אם בא הלוה לבדו ואומר כתבו עלי שאני חייב לפלוני כאן אין חשש שמא ישנה שם המלוה שאין אדם חוטא ולא לו, וכותבין אע"פ שאין מכירין המלוה, אבל לפחות צריכים להכיר כאן הלוה, דחיישינן לקנוניא דמעלה שמו בשם אחר להוציא מאחר סך הודאתו עכ"ל הסמ"ע. ועיין בש"ך ס"ק כ"א.

ו. רמב"ם פ"ז מטוען, וכתב הכ"מ שלמד דין זה ממשנה בסנהדרין כ"ט ע"א עד שיאמרו בפנינו הודה, כלומר בדרך הודאה, ומירושלמי פ"ג הלכה ח'. וכתב הסמ"ג דאם קיבצם לשם עדות מהני בלא אתם עדי, אבל בלא קיבצם צריך שיהיה ניכר שבדרך הודאה אמר.

ומהר"ם אלשיך סי' ו' כתב דה"ה אם אמר מודה אני, הוי לשון הודאה אפי' לא קיבצם, ואם אמר תדעו שאני חייב לפלוני מנה, לאו הודאה עד שיקבצם, ש"ך ס"ק י"ט.

ז. משמע דאם אמר אתם עדי אף שאין התובע עמו אינו יכול לטעון שום טענה, ואם מצי לטעון שלא להשביע, כשאמר אתם עדי שלא בפני התובע, תלוי במחלוקת הפוסקים, אור"ת ס"ק כ"ז.

ח. אבל ודאי שיכול לטעון שלא להשביע עצמי, ורק אם טען משטה או להד"ם בזה אינו נאמן, ומשלם. נתיבות חידושים ס"ק י"ט.

ט. רמב"ם פ"ז מטוען הלכה א'. והרי"ף והרא"ש. וכתב הש"ך בס"ק כ"ב דבעל המאור חולק וס"ל דהודאה בפני עד אחד לא הוי הודאה כלל, אפי' מודה לדברי העד שהודה בפניו ושומר לו אתה עד, והאריך הש"ך להעמיד דבריו, אך סיים כיון שהרבה פוסקים חולקים עליו אינני כדאי לחלוק עליהם, ומ"מ נ"ל דהמוחזק יכול לומר קים לי כבעל המאור. והתומים בס"ק י"ז פסק דהלכה רווחת כהמחבר.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קפט סעיף א

א. אין המקח נגמר בדברים אפי' נתרצו שניהם ופסקו הדמים יכולים לחזור שניהם^ז, ואפי' היה הדבר בפני עדים ואמרו להם הווי עלינו עדים שמכר פלוני ושלקח פלוני הרי זה אינו כלום עד שיגמור המקח כל דבר וקנינו, ואחרי שנגמר המקח כל אחד לפי קנינו אין אחד מהם יכול לחזור בו אפי' לא היו עדים בדבר^ב.

* אפי' מחלו זה לזה אח"כ לא מועיל אלא צריך לחזור ולהקנות^ל זל"ז.

ח"מ סימן לט סעיף ג

ב.ג. ג. המלוה את חברו בעדים, אין כותבין שטר ונותנים למלוה, שלא יעשו מלוה ע"פ כמלוה בשטר, עד^מ שיאמר להם הלואה כתבו שטר וחתמו ותנו לו. וכל זה בלא קנו מידו אבל קנו מידו, כותבין ונותנין, שסתם קנין לכתיבה עומד. ואפי' אחרי^נ זמן מרובה כותבין, וואין חוששין שמא פרע, ואפי' ע"מת הלואה קודם כתיבת השטר יכולים לכותבו אחר מותו, וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם השטר, כותבין להם.

י. אף דנחלקו רב ור"י בב"מ מ"ט ע"א אם בדברים יש משום מחוסרי אמנה, מ"מ לכו"ע אין המקח נגמר בכך.

כ. דלא איברו סהדי אלא לשקרי כמו שאמרו בקידושין ס"ה ע"ב.

ל. וכן הדין בשכירות דאם מחלו זל"ז אין הקנין נתבטל עד שיחזור ויקנה מחבירו. סמ"ע ס"ק א'.

ובפעמוני זהב הביא במי שהיה לו פקדון ביד חברו וקנאו הנפקד ממנו אם זכה בו הנפקד ע"י שהיה מונח ברשותו, והביא בשם הטור שכתב דלא קנה אבל הב"י בכד"ה כתב שיש טעות בדברי הטור וכתב שאין לזוז מדברי מר"ן בכד"ה ובפרט שהנפקד מוחזק ויכול לומר קי"ל.

מ. וגם אחרי החתימה צריך לשאול אותו שוב אם לתת השטר ביד המלוה, כך דעת הרמב"ם בפ' י"א מהלכות מלוה ולוה ממסקנת הגמ' בכתובות כ"ה ע"א וצריך לאמלוכי ביה, והראב"ד שם השיגו דא"צ לאמלוכי ביה אח"כ.

נ. וכותבין גם את זמן הקנין, או יכתבו שטר זה איחרנוהו וכתבנוהו, מב"ב קע"ב ע"א. ודעת הר"ן בשם הרמב"ן דאם עבר ל' יום אין כותבין, והעיקר כדעה ראשונה.

ס. מכאן כתב הש"ך דמשמע דאין לטעון פרעתי נגד עדי קנין. אם לא שכתב זמן לפרעון ועבר אותו זמן.

ע. כתב הסמ"ע דה"ה מתו שניהם.

* ד. במחייב עצמו בעינן שיאמר כתבו וחתמו ותנו לו, אבל **ב** במוחל דבר לחבירו או פטרו, א"צ לומר כתבו וחתמו ותנו לו.

ח"מ סימן קצה סעיף א ג

א. בקנין סודר יתן הקונה למקנה כלי כל שהוא **ז** ויאמר לו קנה זה תחת הקרקע או מטלטל שמכרת או נתת לי.

* ואין נוהגין **ז** שיאמר לו הקונה כך כי מסתמא על דעת כן הוא נותן לו.

א. ב. כיון שמשך **ר** המקנה הכלי נקנה הקרקע או המטלטל לקונה או למקבל המתנה בכל מקום שהוא אע"פ שלא החזיק ולא נתן כסף ולא כתב שטר ולא משך החפץ, ואין אחד מהם יכול לחזור בו **ש** אפי' אין עדים בדבר אם מודים זל"ז.

* ה"ה אם קיבלו בקנין לפני פסולי עדות הוי קנין כיון שמודים זל"ז שקנו.

ג. ד. הקנה אחר למקנה כלי כדי שיקנה הלוקח הממכר או יקבל המתנה, זכה הלוקח **ה** אפי' הקנהו שלא בפני הקונה **א** ואפי' הקנה הכלי ע"מ להחזירו **ב** נקנה המקח.

פ. עיין בסי' פ"א סעיף כ"ט, והרמ"א כאן בסעיף ג' בסופו.

צ. לשון הרמב"ם בפ"ה ממכירה הלכה ה'. וכרב דאמר בכליו של קונה בב"מ מ"ז ע"ב. ונלמד מקרא דושלף איש נעלו, ונעלו, לאו דוקא רק שיהיה כלי ומותר בהנאה דומיא דנעלו. סמ"ע ס"ק א'.

ק. כ"כ הטור.

ר. כתב הרא"ש בתשובה בכלל ס"ו סי' ד' ראובן שהיו לו בהמות לשחוט ומכר העורות לשמעון בקנין סודר ואח"כ טבעו הבהמות בנהר, הפסד העורות של שמעון שכבר קנאם בקנין סודר, וכמו בלוקח בשר בסי' קצ"ט סעיף ג'. סמ"ע ס"ק ב'.

ש. כלומר אחר שפסקו מלעסוק באותו ענין או שהתנה באופן המבואר בסעיף ח'. סמ"ע ס"ק ג'.

ת. רמב"ם פ"ה ממכירה הלכה ז'. מב"ב קנ"ב ע"ב וקנו מידו או וקניא מיניה והכל בלשון העדים. גאון אות ט"ו.

א. כ"כ התוס' בשם ריב"ן בקידושין כ"ו ע"ב בד"ה ה"ג.

ב. ממירא דרב אשי בקידושין ו' ע"ב.

* וע"כ הורגלו^ג לעשות הקנין בסודר של העדים אפי' בפני הקונה עצמו לפי שרוב הקנינים שלא בפני הקונה.

* ומה שנקנה המקח שלא בפני הקונה רק במתנה שודאי ניחא ליה^ד אבל במקח שאפשר דלא ניחא לו לקנות החפץ לא קנה ושניהם יכולים לחזור^ה.

עין משפט ה. הו"מ סימן מו סעיף ג.ד.

ג. כיצד הקיום, באים עדי השטר בפני שלושה אפי' הדיוטות ומעידים בפניהם שזאת חתימתן, וכותבין למטה^ו במותב תלתא כחדא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו קדמנא אחתימת ידיהו, ומדאתברר לנא דדא היא חתימת ידיהו אישרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחותמים השלושה למטה.

ד. אין מקיימין שטרות אלא בשלושה מפני שהוא דין, ולפיכך אין מקיימין שטרות^ז בלילה.

ג. כ"כ הרא"ש בקידושין פ"א סי' ל"ה ומ"מ זה רק מנהג ולא כמו שראיתי מסדרי קידושין להקפיד לקחת דוקא סודר מהעדים ולא של הקונה שזה שיבוש הוא, אם לא שהכלה לא לפנייהם שאין לקחת סודר שלה שלא בידיעתה דדעת מקנה בעינן. וכמו שכתב בנתיבות ס"ק ח' בחידושים, ואולי מקפידים לקחת מהעדים שיודעים להקנותו לכהן שהיא הקונה ולא מהכלה משום צניעות, אבל ודאי לא מהחתן שהוא המקנה וכליו של קונה בעינן.

ד. אף שכתוב ושונא מתנות יחיה כתב הרא"ש ב"ב פ"א סי' נ' דלא חיישינן לזה ועיין בסי' קע"א סעיף י' דאיכא פלוגתא בזה. ואם הקונה שלח עדים למקנה להקנות לו ליכא למיחש שמא חזר בנתיים כיון שבשליחותו עושים.

ה. בפעמוני זהב האריך ליישב הסתירה מסי' רל"ה סעיף כ"ג שמר"ן פסק שם דרק הלוקח יכול לחזור אך המוכר אינו יכול לחזור, וכאן הרמ"א פסק שבמקח וממכר שלא בפניו שניהם יכולים לחזור, ועיין שם מה שהאריך. ועיין בנתיבות ובקצות החושן בסי' ק"צ סעיף ב' בשו"ע ושם בנתיבות בביאורים, והוא שבסי' רל"ה סעיף כ"ג המוכר אמר בלשון זכה לפלוני דבזה הוא אינו יכול לחזור לא כן במכר לו שלא בלשון זכה לפלוני.

ו. מפורש בגמ' כתובות כ"א ע"א ובתרא דף מ' ע"א. ופירוש המילולי כך: במושב שלושה ביחד היינו, ובאו פלוני ופלוני והעידו לפנינו על חתימת ידם, ומשהתברר לנו שזו חתימת ידם, אנו מאשרים ומקיימים אותו כמו שצריך. וחותמים על זה שלושתם. ואם א"א לכתוב הקיום למטה מתחת לשטר יכתבו אותו ע"ג השטר מאחוריו כ"כ הסמ"ע והוא בסעיף נ"א.

ז. ואם עברו וקיימו בלילה תלוי במחלוקת בעברו ודנו בלילה, ואם נתרצו המלוה והלוה שיקיימו בלילה מועיל כ"כ הסמ"ע והש"ך. וכתב הנתיבות בס"ק ד' דבשטר שגובה

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

* ואם קיימו בשניים ^ה לא הוי קיום, ויש מי שכתב מאחר שנהגו שהרב תופס ישיבה מקיימו ביחיד הוי מנהג שמבטל הלכה וכיון שקיום שטרות ^ט מדרבנן יש לסמוך עליו

עין משפט ו.

ח"מ סימן לט סעיף ג.

ב.ג. ג. המלוה את חברו בעדים, אין כותבין שטר ונותנים למלוה, שלא יעשו מלוה ע"פ כמלוה בשטר, עד ^י שיאמר להם הלואה כתבו שטר וחתמו ותנו לו. וכל זה בלא קנו מידו אבל קנו מידו, כותבין ונותנין, שסתם קנין לכתיבה עומד. ^כ ואפי' אחרי זמן מרובה כותבין, ^ל ואין חוששין שמא פרע, ואפי' ^מ מת הלואה קודם כתיבת השטר יכולים לכותבו אחר מותו, וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם השטר, כותבין להם.

* ד. במחייב עצמו בעינן שיאמר כתבו וחתמו ותנו לו, אבל ^נ במוחל דבר לחבירו או פטרו, א"צ לומר כתבו וחתמו ותנו לו.

ממשעבדי צ"ע אם מועיל הסכמתם אם לא שיש מנהג. ואם יש מנהג ג"כ לקיים בלילה אפשר דמהני כ"כ הש"ך בס"ק ח'.

ה. דהו"ל כעדים מפי עדים דלא מהני, אבל שלושה שהן בי"ד מקיימין חתימתן ואז הבי"ד הדנים על שטר זה לאחר זמן הו"ל כאילו שמעו העדות מעידי השטר עצמן, ועיין בש"ך אם העדים עצמם העידו שזה כת"י ובנתיבות ס"ק ה'.

ט. הש"ך כתב דאם הלואה טוען מזוייף, הקיום הוא מן התורה, ואם המלוה אומר שאינו יודע כלל מי הם העדים, ומאיזה מקום הם לכו"ע הקיום מן התורה ובזה לא יועיל המנהג או קיום שניים ועיין נתיבות ס"ק ו'. ועיין ברדב"ז ח"א סי' שס"ח שכתב דראוי לבטל מנהג זה דנפיק מיניה חורבה ועוד כתב דאם הלואה והמלוה ממקום שנהגו הולכים אחר מנהגם אפי' הוציאו השטר במקום שלא נהגו והביאו בספר פעמוני זהב ע"ש.

י. וגם אחרי החתימה צריך לשאול אותו שוב אם לתת השטר ביד המלוה, כך דעת הרמב"ם בפ' י"א מהלכות מלוה ולוה ממסקנת הגמ' בכתובות כ"ה ע"א וצריך לאמלוכי ביה, והראב"ד שם השיגו דא"צ לאמלוכי ביה אח"כ.

כ. וכותבין גם את זמן הקנין, או יכתבו שטר זה איחרנוהו וכתבנוהו, מב"ב קע"ב ע"א. ודעת הר"ן בשם הרמב"ן דאם עבר ל' יום אין כותבין, והעיקר כדעה ראשונה.

ל. מכאן כתב הש"ך דמשמע דאין לטעון פרעתי נגד עדי קנין. אם לא שכתב זמן לפרעון ועבר אותו זמן.

מ. כתב הסמ"ע דה"ה מתו שניהם.

נ. עיין בסי' פ"א סעיף כ"ט, והרמ"א כאן בסעיף ג' בסופו.

עין משפט ז.

הו"מ סימן רה סעיף א
עיינ לעיל דף מ. עין משפט ב

דף מ:

עין משפט א.

הו"מ סימן רה סעיף א
עיינ לעיל דף מ. עין משפט ב

עין משפט ב.

הו"מ סימן רה סעיף ב

ג. רק במכר ובפשרה פ צריכים להכיר את אונסו אבל במחילה ומתנה ע
א"צ להכיר אונסו.

* ומתנה שיש בה אחריות פ דינה כמכר.

ס. דבפשרה כל אחד מותר קצת מטענותיו וע"כ דומה למכר. ואם הפשרה מחמת דין מסופק בעינין גם אונס וגם מודעה כדי לבטלה שבזה הוי כמכר, אבל כשהדין ברור עם אחד מהם, ואנסו השני להתפשר עמו דמי למתנה שבטלה מחמת האונס בלבד, אבל ע"פ מודעה בלבד בלי אונס אינו מבטל. ובמקום שהפשרה היתה מחמת הכחשה בניהם, אז אם נתברר אח"כ בעדים שהדין עם אחד, נתבטלה הפשרה אפי' בלא אונס ובלא מודעה, כמבואר בסי' י"ב סעיף י"ד. וה"ה כשהודה אחד אח"כ שהדין עם שכנגדו, אבל אם הודה אח"כ על סמך שנתפשר עמו כגון שתבעו מאה ונתפשר עמו בחמשים ואח"כ הודה על החמשים אינו יכול להשביעו אח"כ על החמשים שכפר.

ומה שאונס לבד לא מבטל הפשרה דוקא כשלא אנסו רק לפשר סתם, ועל הפיסוק דמים נתרצה מעצמו, אבל כשאנסו גם על סכום הפשרה האונס לבדו מבטל הפשרה. ועיינ בש"ך ס"ק ה'. באחד שנשבע לתת מתנה לאחד ובשעת נתינת המתנה מסר מודעה לפני עדים ואמר שאינו נותן לו ברצון רק מחמת אונס השבועה שנשבע לו, הרי כאילו לא נקנית לו המתנה עדיין ויכול לישאל על שבועתו. ועיינ בביאורים ס"ק ט'.

ע. והטעם דבמתנה כשמגלה דעתו שאינו נותן לו מדעתו סגי בכך. סמ"ע ס"ק ח'. וה"ה האונס עצמו בלא מודעה כלל מבטל המתנה, והוא שאנסו בפירוש ליתן לו מתנה אבל אנסו סתם ונתן לו מתנה ע"מ להפטר ממנו מהאונס הוי מתנה. אם אנסו ונתן לו שטר חוב כדי ליפטר מהאונס, בטל השטר חוב, דלא שייך גמר והקנה כיון שעדיין לא מסר לו מעות, ואפי' לא מסר מודעה המתנה של שטר חוב בטלה. כ"כ בביאורים ס"ק ח'.

פ. שבודאי מכירה היתה כיון שכתב בה אחריות וע"כ מודעה בלא אונס אינה מבטלת מתנה זו כמו במכר.

ואם היה אונס בלא מודעה במתנה עם אחריות, דעת הסמ"ע בס"ק י' דמן הסתם מהני אחריות ובסי' רמ"ב סעיף א' שכתב המחבר דלא מהני אחריות מיירי כשידוע שאנסוהו גם על כתיבת האחריות. ודעת הט"ז כאן והסמ"ע בסי' רמ"ב ס"ק ב' דמן הסתם אנו תולין שכתבת האחריות

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הו"מ סימן רמב פעיף א

א. הנותן מתנה מחמת אונס^ז שאנסוהו, אפי' קיבל עליו אחריות^ק בשטר, ואפי' אינו מוסר מודעה על אונסו, אם אנו יודעים מאונסו הרי זו מתנה בטלה.

ב. המוסר מודעה על המתנה אע"פ שלא יודעים אונסו כותבין לו המודעה שמסר שהרי גם אם המודעה שקר המתנה אינה מתנה שהרי גילה דעתו^ר שאינו חפץ במתנה.

אה"ע סימן קלד פעיף א

א. הבעל מבטל כל מודעה קודם נתינת הגט, שאם מסר מודעה בפני שנים שאמר להם דעו שהגט שאני נותן לאשתי אני אנוס ליתנו לה והרי הוא בטל. הגט בטל^ש. ואף שלא לקח קנין^ת ולא ידעו העדים באונסו^א, ואפי' מסר מודעה בפני אחד ואח"כ בפני אחר הוי מסירת

היה ג"כ באונס, אם לא שידוע שכתבת האחריות היה בלא אונס ואז אפי' מודעה לא מהני שהרי אנו רואים שנתרצה, ומזה תמה הט"ז על הרמ"א שכתב שמתנה עם אחריות דינה כמכר דהא גרע ממכר שאפי' מודעה לא מהני. נתיבות ס"ק י"ב.

ז. מב"ב מ' ע"ב. והרי אף במתנה מוסתרת אינה מתנה כיון שלא נראה שבעיני יפה נותן כ"ש בגילוי דעת כל שהוא בטלה המתנה. ודוקא באנסוהו למכור אנו אומרים אגב אונסו שצריך לכסף גמר ומקני אם לא מסר מודעה, כמ"ש בסי' ר"ה, אבל במתנה כיון שאינו מקבל כסף, בגילוי דעת בעלמא שלא ניחא ליה, המתנה בטלה.

ואונס כאן שאנו יודעים עליו לא צריך דוקא מכוח ויסוריין וכיוצא בזה, אלא כל שלא נוח לו לתת ונותן שלא בלב שלם. סמ"ע ס"ק א'.

ק. ואף שהרמ"א בסי' ר"ה סעיף ג' כתב דמתנה שיש עמה אחריות דינה כמכר, שם איירי שהמקבל טוען שהיה מכר ומה שכתבו מתנה כדי ליפות כוחו נגד בר מצרא וכאן גם המקבל מודה שבתורת מתנה באה לידו וע"כ אם היה אונס גם בקיבל אחריות לאו כלום הוא. סמ"ע ס"ק ב'.

ר. כ"כ הרמב"ם בפ"י ממכירה הלכה ג', וביאר שם שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו לא קנה מקבל המתנה.

ש. מגמ' ערכין דף כ"א ע"ב. והיינו שמסר מודעה להדיא ולא רק גילוי מילתא בעלמא אז בטל, כ"כ הב"ש.

ת. אף דאין מקום לקנין זה יראה שהיה צריך אולי כדי לחזק דבריו, קמ"ל דאין צריך קנין, וגם לבטל המודעה אינו צריך קנין.

א. מריב"ש סי' רל"ב.

מודעה, ואפי' מה שאמר שהוא אנוס אינו אמת הוי מודעה לבטל הגט^ב, וע"כ צריך שהבעל יבטל כל מודעה לפני נתינת הגט.

עין משפט ג.ד. חו"מ סימן רה פעיף ז

ז. אחד המאנס חבירו, שהכהו או תלאו עד שמכר, או שהפחידו בדבר שבידו לעשות בין בידי גוים בין ישראל, בין אונס הגוף בין אונס ממון, הרי זה אונס.

ו"א ס"ל דבהפחידו לאו כלום שעשוי שהאדם מגזם^ג ולא עושה.

ח. מעשה באחד ששכר פרדס מחבירו לעשר שנים^ד, ואבד לו השטר שהיה בידו מהשוכר שאין השדה בידו אלא בתורת שכירות, ואחר שאכלו ג' שנים^ה אמר לו שלא בפני עדים^ו אם לא תמכרנו לי אעלים שטר השכירות שבידי ואטעון שהוא לקוח בידי, ואמרו חכמים שהוא אנוס. לפיכך אם תבעו לבי"ד וכפר בו וטען שהפרדס לקוח בידו, ואח"כ מסר המשכיר מודעה ומכר לשוכר שכפר בו הרי הממכר בטל, שיש עדים שהוא אנוס והם העדים שכפר בבי"ד והם עדי המודעה.

ב. רמב"ם ה' ו' מבתרא דף מ' ורא"ש. ולא כמו שנראה מדברי הרמב"ן דאם האונס בשקר לא הוי מודעה.

ג. כתב בבאורים ס"ק י"ב שהוא תמוה דמבואר ברא"ש ובמהרי"ק ובמהרח"ש דאם הפחידו ומסר מודעה לכו"ע הוי אונס. ואם הפחידו להביאו לערכאות לכו"ע לא הוי אונס, שלא ברי הזיקו שלא כל המביאים לערכאות מנצחים בדין, אם לא שהדבר כבר תחת יד האנס ואינו רוצה לדרך לפני ד"ת רק לפני ערכאות בזה לכו"ע כותבין מודעה. ועיין בפעמוני זהב בפירוש דברי מר"ן בין ע"י גוים בין ע"י ישראל. ובסמ"ע ס"ק ט"ו.

ד. בב"ב מ' ע"ב.

ה. שאז נאמן לטעון לקוח בידי ואבדתי שטר קניני. סמ"ע ס"ק י"ז.

ו. דאם היה בפני עדים לא היה באפשרות המלוה לכפור שהרי העדים שמעו הודאתו. סמ"ע ס"ק י"ח.

ועיין בעיר שושן דאפי' הטמין עדים אחורי הגדר מהני מסירת המודעה, ואף שיכול להביא עדים לבי"ד, יכול לומר שאין הבי"ד מזומן, ובבאורים כתב שצריך עיון בדין זה.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רמב סעיף ג.ד.ה.

ג. ד. כל מתנה בין של שכיב מרע^ז בין של בריא צריכה להיות גלויה ומפורסמת ולא מוסתרת^ח, וע"כ צריך לומר להם כתובה בשוקא וחתמה בפרהסיא. וע"כ כל שטר מתנה שלא כתוב בו ואמר לנו הנותן כתובה בשוקא וכיוצא בזה חוששין שמא מתנה מוסתרת ולא זכה בה המקבל אפי' קנו ממנו.

* אפי' תפס המקבל והחזיק בה מוציאין ממנו, אבל אם אמר "החזיקו אותו במתנה מעכשיו"^ט כאילו אמר כתובה בשוקא.

ד. ה. לא ציוה לכתוב המתנה בפרהסיא אלא ציוה לחותמה בפרהסיא השטר כשר^י אע"פ שלא ציוה למוסרו בעדי מסירה בפרהסיא. ואם ציוה למוסרו בעדי מסירה בפרהסיא כשר.

ה. ו. היום כיון שנוהגים לכתוב בכל שטר מתנה "כתבוהו בשוקא" ע"כ כשציוה לכתוב שטר מתנה בסתם, דעתו שיכתבו כמנהג והוי כאילו אמר^כ כתבוהו בשוקא.

עין משפט ו.ז.

ח"מ סימן רמב סעיף ט.י.

ט.י. יא. אם יש דברים המוכיחים שאין רצונו לתת המתנה אפי' נתנה במתנה

ז. והיינו תוך ג' ימים לחוליו שדינו כבריא אבל אחרי ג' ימים דינו כשכיב מרע ונקרא נותן מחמת מיתה. סמ"ע ס"ק ד' המבואר בסעיף ו'.

ח. ב"ב מ' ע"ב, וכדי שיהיה נראה שבעין יפה הוא נותן. אבל מצווה מחמת מיתה, כמבואר בסעיף ו' מהני שהרי בעת מיתה שזוכה בה הרי גלויה היא.

ט. מרי"ו נתיב ט"ו ח"ב, ורשב"א בתשובה ח"א סי' תתקצ"ד.

י. נ"י בפ' חזקת הבתים מ' ע"ב.

דכתיבה לא מעכבת דאפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר, מגיטין כ"ו ע"ב. סמ"ע ס"ק ח'.

כ. טור בשם אביו הרא"ש. וכ"כ התוס' ב"ב מ' ע"ב. ובפעמוני זהב הוסיף דאחרי שהמנהג כן דגם בלא אמר להם כתבוהו בשוקא שכותבין כן, לפ"ז אם לא נכתב כלל כתבוהו בשוקא בגוף השטר כשר וא"צ לדקדק בזה בדיעבד, ועיין בפ"ת שכתב דצריך לפשר בזה ולטובת היורשים שאביהם נתן מתנה זו.

גלויה לשני לא קנה^ל, והמתנה לראשון בסתם משמשת כמודעה ושניהם לא קנו.

יב. מעשה באשה שאמרה לאחד איני נישאת לך אלא אם תכתוב לי כל נכסיך שמע הבן וצווח שמניחו ריקן, אמר לעדים כתבו לו במתנה מוסתרת כל נכסי, ואח"כ כתב לאשה במתנה גלויה כל נכסיו ואמרו חכמים שניהם לא קנו הבן לא קנה שזו מתנה מוסתרת והאשה שנשא לא קנתה שהרי לא ברצונו כתב לה וכאונס^מ בדבר, וכיון שגילה דעתו ע"י מתנה המוסתרת לבן הוי מודעה אע"פ שהמתנה לבן בטלה.

* אבל אם לא היתה המתנה הראשונה לבן מוסתרת, היתה קונה האשה דלא מקרי אונס גמור.

עין משפט ז.ט. חו"מ סימן רמב פעיף ח

ה י. הכותב שתי מתנות על שדה אחת, הראשונה מוסתרת והשניה גלויה ומפורסמת, האחרון קנה^ז והראשון לא קנה, ואפי' הראשונה היתה במתנה סתם, השני קנה.

* ואין אומרים כיון שהמתנה הראשונה אינה מתנה הוי כמודעה, וגם השני לא קנה.

חו"מ סימן רמב פעיף ב

עין לעיל עין משפט ו.ז.

ז. רמב"ם פ"ה מזכיה הלכה ד', מב"ב מ' ע"ב, וכתב ה"ה מכח מההוא דאזיל לקדש איתתא וכתב לבן מתנה מוסתרת, בטל מתנת האשה, אף שהיא גלויה, מדין מודעה, שאם רק מכח אונס האשה היינו אומרים לאו אונס הוא, דאם ירצה לא ישאנה ולא יתן לה נכסיו, אלא גמר בלבו ונתן לה, אבל כשקדם לכך מתנה מוסתרת לבן, היא היא המודעה והאשה לא קנתה.

מ. מב"ב מ' ע"ב. כתב "כ"אונס בכף הדמיון שלא הוי אונס גמור שבידו לא לשאת אותה, ואונס זה דבר דאתי מעלמא, וזה אונס שהביא על עצמו וע"כ לא נתבטלה המתנה אלא בצירוף המתנה הראשונה בסתם דהוי כמודעה. סמ"ע ס"ק ט"ו.

נ. ודוקא אם יש הוכחה במתנה השניה עצמה שאינה מתנה או לא קנה אבל הגילוי דעת מהמתנה הראשונה לא משפיעה למתנה השניה. סמ"ע ס"ק י"ד.